

Лілія СТАХІВ,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та методики початкового навчання;

Леся КОЛТОК,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та методики початкового навчання

(Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка)

Релігійні та народні свята в Україні навесні

(*"Я і Україна"* (громадянська освіта), 4 клас)

Мета. Ознайомити дітей з релігійними та народними святами, традиціями рідного народу; розвивати в учнів пам'ять, мислення, мовлення, пізнавальну активність та творчі здібності; виховувати інтерес та повагу до народних традицій, до минулого та сучасного українського народу.

Обладнання: Ікона Богородиці, ілюстрація до Великодня, кошик з квітами, зображення пам'ятника Писанці; грамзаписи: "Росте черешня в мами на городі", церковні дзвони, спів пташок, жвава мелодія; відеофільм; плакати: "На сонці тепло, а біля матері – добре", "У дитини заболить пальчик, а у мами – серце"; сонячні зайчики, шматочки паперу, пакет для сміття, фломастери, предметні малюнки: а) пташки; б) рослини; в) тварини; "Правила дружної роботи"; записи: "Я вважаю...", "Я думаю по-іншому", "Я погоджуюся з...", "Я переконана в тому, що..."; кошики з пасками; мікрофон; шаблони квітів, бейджики, смайлики, килимок, емблеми груп; подарункові писанки (для гостей), коровай, шаблони добрих чоловічків.

Тип уроку – нестандартний, інтерактивний.

На дошці записано тему уроку, на звороті дошки – кросворд, заклик весни. Діти працюють у групах. Посередині класу – килимок. В учнів – бейджики, на партах – емблеми груп, "Правила дружної роботи", фломастери, підручники, зошити з друкованою основою, на стінах – плакати.

Хід уроку

I. Організація класу.

Діти сидять за партами по групах.

Учитель. Дорогі діти! Сьогодні у нас незвичайний урок, оскільки ми запросили гостей. Тож давайте гостинно їх зустрінемо.

(Виходять діти в українських костюмах з короваем).

Дівчинка. Добрий день Вам, добрі люди!

Хай Вам щастя, доля буде,

Не на день і не на рік,

А на довгий-довгий вік.

Хлопчик. Ми гостей своїх стрічаєм

Круглим, пишним короваем.

З рушником берем таріль,

Коровай кладем і сіль.

Шанобливо хліб підносим

І, вклонившись, щиро просим:

Любий гостю наш, приймай

І рушник, і коровай!

(Подають коровай).

Учитель. Я знаю, що ви гарні і розумні діти, любите уроки "Я і Україна", а ще – залюбки танцюєте, співаєте і граєте у різні ігри. Тому сподіваюся, що сьогодні із Божою поміччю ви продемонструєте свої знання і уміння, а Небесну нашу Покровительку попросимо скеровувати наші думки у правильне русло.

Дозвольте вам подарувати ось такі "сонячні зайчики", щоб вони нагадували вам бути усміхненими та життєрадісними. Одного з них я забираю собі й ставлю його на столі. А тепер – посміхніться один одному!

Щоб у класі панувала дружня доброзичлива атмосфера, я роздаю вам клаптики паперу, а ви швидко напишете чи умовно позначите те негативне, що не дає вам зараз зосередитися. Це роблю і я. Усі ці клаптики ми збираємо і викидаємо у смітник. Все! А тепер візьмемося за руки і пошепки промовимо: "Ми найкращі, ми найуспішніші, ми все зможемо, у нас все вийде!". Отже, починаємо!

II. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель. Ми працюватимемо у групах. Оцінювати себе буде кожен сам. А допоможуть вам це зробити шаблончики "добрих чоловічків".

Чим більше у вас буде правильних відповідей, тим кращий і досконаліший вийде портрет.

Сьогодні на урок ми запросили того, хто має у собі неповторну красу природи, у віночку – багато квітів, а у кошику – цікаві завдання. І все це – для вас! Так, це Весна поспішає до нас у гості! Покличмо її.

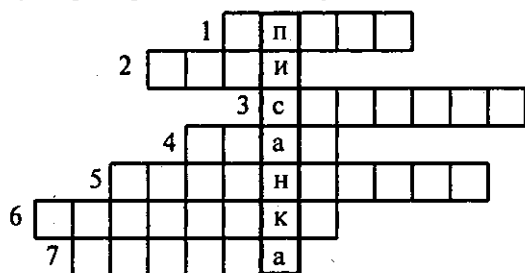
(Відкривається занавіска на дошці із записом: "Ой весно-весняночко, гарна паняночко! Прийди до нас, прийди!". Лунає мелодія зі співом пташок. Заходить Весна.)

Учитель. Ми раді, Весно, що ти до нас завітала. Бачу – принесла дітям даруночки. Чим більше буде гарних відповідей, тим багатшим у тебе буде цей кошик.

Весна. Знаю, діти, що любите ви мене, з нетерпінням чекаєте після довгої холодної зими. А чому ви любите Весну?

Діти. Ласкаво гріє сонечко, повертаються з вирію пташки, розквітають квіти ...

Весна. А чи знаєте, яку тему ви вивчатимете? У цьому допоможе вам ось цей кросворд. (*Відкриває дошку із кросвордом; діти відгадують, Весна записує*).

1. Які птахи першими прилітають із теплих країв? (*Шпаки*).

2. Хто із тварин слугує індикатором для визначення ранньої весни? (*Гуси*).

3. Якого птаха називають "маестро пташиного оркестру"? (*Соловей*).

4. Хто першим із птахів в'є своє гніздо? (*Грак*).

5. Що за квітка, що снігу не боїться? (*Підсніжник*).

6. Хто восени відчиняє, а навесні зачиняє країну Вирій? (пестливо) (*Зозулька*).

7. Хто з вирію повертається 19 березня? (*Лелека*).

Учитель. Дякую, Веснонько, за кросворд. А тепер, діти, прочитайте слово, яке вийшло у виділених за вертикаллю клітинках. Так, це слово "писанка". А з чим асоціюється у вас це слово?

Інтерактивна вправа "Мікрофон": вчитель дає мікрофон і діти ланцюжком називають слова (*весна, паска, Свято Христового Воскресіння, гаївки, веснянки ...*).

III. Повідомлення теми уроку.

Учитель. Отже, темою сьогоднішнього уроку є... (*діти читають з дошки тему уроку*). То що ви очікуєте від уроку? (*Відповіді дітей*). А чи справилися ваші очікування, скажете в кінці уроку.

IV. Вивчення нового матеріалу. Інтерактивна вправа.

Учитель. Сьогодні ми працюємо у групах, які вчора з вами утворили згідно з отриманими емблемами. Сьогодні з нами працює:

– група "Березень" (*діти представляють групу*), лідер групи – Софійка.

– група "Квітень", лідер групи – Наталя.

– група "Травень", лідер групи – Вікторія.

На зворотному боці кожної емблеми є запитання на кмітливість. За одну хвилину ви повинні порадилися і спробувати дати якомога більше ідей – відповідей (*лунає грамзапис швидкої музики*).

Учитель. Отже:

– Чим можна розмалювати писанку, коли немає писачка?

– Чим можна прикрасити пасочку?

– Чим можна прикрасити писанку, коли відсутні фарби?

(*Лідери груп відповідають*).

Учитель. Ви знайомі з "Правилами дружної роботи", тому не порушуйте їх (*додаток 1*). А зараз пригадайте рядки віршів про весну, які ви вивчали на уроках читання.

1 **учень.** Тарас Шевченко: "Встала весна, чорну землю сонну розбудила...".

2 **учень.** Іван Франко: "Надійшла весна прекрасна...".

3 **учень.** Леся Українка: "Стояла я і слухала весну. Весна мені багато говорила...".

Весна. Зараз ми попросимо лідерів груп вийти на середину класу для проведення змагання. Із моєї корзинки ви вибираєте предметні малюнки.

Завдання для лідера групи "Березень". На дошку прикріпити малюнки із зображенням тих птахів, які відлітають у теплі краї. Пояснити, чому одні птахи відлітають, а інші залишаються зимувати на батьківщині?

Завдання для лідера групи "Квітень". На дошку прикріпити малюнки із зображенням тих квітів, що розцвітають ранньою весною. Пояснити, чому одні квіти розцвітають ранньою весною, а інші – влітку чи восени?

Завдання для лідера групи "Травень". На дошку прикріпити малюнки тих звірів, які впадають у зимову сплячку і пояснити, чому вони так чинять.

Учитель. Отже, всі гарно впоралися із завданнями. Не забуваймо про "добрих чоловічків", їх портрети. Як, на вашу думку, впорався ваш лідер, яку оцінку одержав кожен член групи?

Інтерактивна вправа "Карусель".

Учитель. На домашнє завдання із довідників, енциклопедій, сайтів Інтернету ви повинні були знайти інформацію про святкування релігійних свят навесні. З цією метою ви утворюєте два кола: зовнішнє і внутрішнє для проведення інтерактивної вправи "Карусель". Повертається один до одного. Які пари утворилися? Отже, слухаємо пару № 1 (*додаток 2*).

Учитель. Ми прослухали цікаві доповіді, якими ви збагатили свої знання. А зараз внутрішнє коло залишається на місці, а зовнішнє за годинниковою стрілкою просувається на одного учасника вперед. У новоствореній парі ви повинні відтворити не свою, а прослухану інформацію. Отже, до уваги пара, в якій беруть участь Ромчик та Соломійка.

Учитель. Молодці! Ви справді зібрали цікаву інформацію. Ви гарно подавали інформацію про різновид писанок. А чи знаєте ви, що українській писанці поставлено пам'ятник? (*Українській писанці поставлено пам'ятник у Канаді, а також у м. Коломиї на Івано-Франківщині*).

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Учитель. На одному з виховних заходів ви демонстрували пісню про Паску. Будь ласка, візьміть свої кошечки в руки та продемонструйте цю пісню нашим гостям.

Пісня "А я маю кошик на Великдень" (діти стають у коло парами і співають).

А я маю кошик на Великдень!
А що в тому кошику, скажи і мені?
Паска, бабка, сир і масло, шинка, хрін і ковбаса.

(Діти сідають за парти).

Учитель. А зараз увага на екран. Ви побачите, як гаївки співають і танцюють ваші ровесники з інших шкіл на одному із виховних заходів. Ваше завдання: пригадати, які веснянки та гаївки ви хороводили. (Відеозапис гаївки).

Весна. Нумо дівчатка, станьмо спритненько!
Та затанцюймо гаївку гарненько!

(Діти виконують гаївку "Прийди, прийди, весно красна!").

Весна. Молодці! Ну а зараз — фізкультхвилинка.

Курка з нашого села, Може не повірить хтось:
Пляньте, писанку знесла. Ось вона у мене, ось!

Учитель. А тепер прийшов час для дискусії. Але перед тим, як її провести, швидко складемо картограму про Весну. Веснонько, ми попросимо тебе записувати на дошці ті ідеї, які пропонуватимуть діти. То з чим ви асоціюєте весну як пору року?

Учитель. А зараз ми утворимо дві команди: стверджувальну і заперечну для проведення дискусії на тему "Весна — найкраща пора і Весна — не найкраща пора". Свої міркування не забувайте починати словами: "Я думаю...", "Я переконаний...", "Я вважаю...", "Я маю іншу думку...". Використовуємо ідеї, записані на дошці. (Діти, користуючись мікрофоном, висловлюють свої думки).

1 учень. Я вважаю, що весна найкраща пора року, оскільки навесні все розцвітає, пробуджується від зимового сну, сильніше пригріває сонечко.

2 учень. Я погоджуюся з думкою Вікторії в тому, що навесні все оживає, однак потепління може призвести до швидкого танення снігу, що спричинить повинь, вимивання поживних речовин із ґрунту.

3 учень. Я думаю, що весна — найкраща пора року, оскільки з теплих країв повертаються до нас пернаті друзі.

4 учень. З цього приводу я маю іншу думку: інколи птахи разом із радістю приносять на своїх крилах і віруси пташиного грипу.

5 учень. Я вважаю, що весна — найкраща пора року, бо навесні люди відзначають свято Христового Воскресіння.

6 учень. Так, я погоджуюся з думкою Ориси в тому, що пасхальні свята — одні з найкращих християнських свят, однак до цього свята деякі діти використовують піротехніку, що може спричинити нещасні випадки...

(Кожну думку учитель повторює і відкориговує).

Учитель. Ви дуже гарно попрацювали. Не забувайте про портрети "добрих чоловічків". Оцінюйте свої відповіді. А зараз я попрошу вас дати відповіді на такі запитання:

— Чим багатий місяць травень? (Святами).

— Як по-іншому називають місяць травень? (Місяцем Божої Матері).

— Як ви думаєте, з якою метою святкують День Матері? (Для вшанування усіх матерів).

— Коли відзначають це свято? (Друга неділя травня).

Так, нашим завданням на уроці було поклонитися рідній землі, нашій годувальниці, Матері Божій — небесній Покровительці і Заступниці. З цією метою ви утворите пари і порадитесь, що б ви попросили у Матері Божої для себе і своєї родини. Аналізуйте роздуми не свої, а свого товариша. (Грамзапис "Снів пташок").

Учитель. Як ви думаєте, чи маєте право просити щось у Матері Божої? Чи вважаєте ви себе Божими дітьми? Чи ходите до церкви, молитесь?

Тож у цей день ми вшануємо усіх матерів і дякуємо Богові за ... (Учитель дає мікрофон, учні висловлюються: за те, що мати подарувала мені життя; годує мене, одягає; піклується про мене; вкладає у мене душу...).

Учитель. Якими найкращими словами називає вас матуся і як лагідно кличете ви свою матінку? Для цього ми проведемо гру "Доріжка ласкавих слів".

Ми утворили пари. Один з вас виконуватиме роль матері, а інший — роль дитини. Ви будете йти назустріч один одному і говорити ніжні слова. (Лунає грамзапис "Росте черешня в мамі на городі").

Весна. Що б ви хотіли побажати своїм матерям? Свої побажання напишіть ось на цих пелюстках квітів (роздає шаблони квітів).

(Лунає грамзапис "Щебет птахів").

Презентацію квітів проводять лідери груп ("Наша група побажала своїм матерям: ...").

Учитель. Яку посильну працю ви виконуєте вдома, щоб допомогти своїм матерям? (Підмітаємо хату, поливаємо квіти, миємо посуд ...).

Учитель. Я думаю, Весна зі мною погодиться, що доречно саме зараз заспівати пісеньку про матусю, яку ми вивчали на уроці музики, з імітацією рухів.

Пісня "Мамочко, мамочко, ми тобі поможем"

Мамочко, мамочко, ми тобі поможем!
Приберем все як слід, все зробити зможем.
Ось ми дружно стали, хусточки попрали.
Бачте, як сьогодні ми вам помагали!

Учитель. А зараз, щоб ви не були такими серйозними, ми з Весною пропонуємо провести "Хвилинку-веселинку".

1 учень.

— Петрику! Чому уроки за тебе робив батько? — поцікавилася вчителька.

— Бо у моєї мами ніколи вільного часу нема.

2 учень.

— Ти навіщо, синку, — запитала мама, — зранку запах вату у вухо?

— Матусю, ти сама казала, що у мене у праве вухо заходить, то з лівого виходить.

V. Підсумок уроку. Оцінювання.

Учитель. Молодці, розвеселили нас. А сміх продовжує життя. Отож, посміхайтесь частіше і буде нам веселіше!

— То чи справдилися ваші очікування?

(*Я дізнався..., я навчився..., я дізнався більше, ніж очікував...*).

— Що вам найбільше сподобалося на уроці?

— Що вас вразило?

— Які види робіт ви хотіли б ще раз повторити?

— Чи подобається вам працювати у групах?

— Чи задоволені ви роботою вашої групи?

— Яку інтерактивну вправу ви б хотіли ще раз провести?

Порадьтеся та обведіть той смайлик, який відповідає вашій роботі.

А зараз поглянемо на портрети добрих чоловічків. Які вони? (Учитель демонструє портрети учнів усього класу: "Ось такий портрет вийшов у Ромчика, а такий у Віталія...").

VI. Домашнє завдання.

Учитель. Послухайте домашнє завдання. Воно буде диференційованим.

Завдання № 1. Опрацювати текст у підручнику на с. 71–74 і виконати завдання у зошиті з друкованою основою (оцінюється 6–9 балами).

Завдання № 2. Опрацювати текст у підручнику на с. 71–74, виконати завдання у зошиті з друкованою основою, написати твір на тему "Як святкують Христове Воскресіння у твоїй родині", скласти

молитву для матері, починаючи словами "Дай, Боже, моїй матусі...". (Це завдання оцінюється 10–12 балами).

Весна. Всі ви добре працювали,

На уроці не дрімали,

Гарно руки піднімали

Й знань багато упіймали.

Тож прийміть оці весняні квіти,

Бо ви в класі — працюючі діти.

(*Ставить кошик на стіл*).

Учитель. Вдягла весна мережану сорочку,

Умившись і звільнившись від турбот,

І піднімає волошкові очі

До віших до церковних позолот.

Весна. Душа стає в цю днину молодою,

Забувши, що слова бувають злі.

Повніться всі старання добротою

На ранньому скромному столі.

(*Лунає грамзапис із великодніми дзвонами*).

Учитель. В цей Світлий тиждень після Паски

Повніться радістю усіх серця.

Бажають діти всім гостям опіки Божої і ласки

І в Медвежанську школу ще прийти не раз.

Весна. Великдень всіх нас на гостини просить,

Малює сонце полотно небес.

І писанку, як усмішку, підносить.

Всі разом. Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

(*Діти дарують гостям подарунки — писанки, оздоблені бісером*).

ДОДАТКИ

Додаток 1. Матеріал до проведення інтерактивної вправи "Карусель".

1. Я знайшла повір'я про Благовіщення. У народі кажуть: "Від Введення до Благовіщення земля повинна відпочивати". Це свято відзначають 7 квітня. Це одне з найбільших весняних свят. Христова церква пов'язує цей день зі звісткою про народження Божого Сина. Цього дня не можна працювати. Навіть птах у цей день не в'є свого гніздечка. Бог у цей день благословляє усі рослини і все починає рости.

2. Свято Паски — це свято Христового Воскресіння, це Великдень — великий день. Пасхальний стіл має бути особливий. На нього виставляють найкращі страви. Стіл застеляють найкращою скатертиною. Справжньою гордістю господині є висока пишна паска.

3. На Великдень спати не годиться. У народі кажуть: "Якщо на Великдень господар ляже спати — виляже пшениця, а якщо господиня засне — виляже льон".

Хто посвариться до Великодня — обов'язково має помиритися.

За народним звичаєм на Великдень потрібно скуштувати три паски. Тому до пасхального столу ідуть в гості не лише до рідних, а й до друзів.

4. На Великдень писанки фарбують у добром настрої. Святкового ранку до сходу сонця треба відчинити всі вікна, щоб чародійне проміння великоднього сонця принесло в дім щастя і здоров'я. Кажуть: "Дарувати писанку — бажати щастя, здоров'я і миру".

5. Освячену писанку кладуть до першої купелі немовляти, щоб росло здоровим та щасливим. Писанка охороняє оселі від пожежі, блискавки.

Є ще крапанки, драпанки, крашанки.

6. У народі кажуть: "Якщо вмитися водою, в якій була червона крашанка, то увесь рік будеш гарний та вродливий. На свято потрібно готувати 13 яєць на честь 12 апостолів і Спасителя".

7. Існує повір'я про те, що Діва Марія, аби розважити немовля Ісуса, пофарбувала зварені яйця у червоний, жовтий, зелений кольори. Тому крашанки фарбують саме у такі кольори.

8. Кожен знак на писанці має свою життєдайну силу:
Сонце – носій світла і життя;
Хрест – символ Всесвіту, знак чотирьох сторін світу, чотирьох пір року, чотирьох темпераментів;
Трикутник – символ вогню, безсмертя;
Триріг – знак Святої Трійці;
Зоря – знак неба.

Додаток 2. Правила дружної роботи.

1. Перед початком потрібно домовитися, хто який вид роботи виконуватиме.
2. Не сперечатись даремно.
3. Намагатися зрозуміти один одного.
4. Не говорити всім разом.

Іван ВЕРЕМІЙЧИК,
доцент Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Декоративні композиції у техніці квілінгу

Квілінг (анг. *quilling*) – мистецтво скручування паперових смужок у різноманітні елементи для створення декоративних композицій. Техніка квілінгу відома людству ще з середньовіччя, у той час вона вважалася справжнім мистецтвом. Це мистецтво виготовлення листівок, квітів і фігурок з паперових стрічок прийшло до нас із Кореї.

Для створення робіт в техніці квілінгу підійдуть доступні матеріали – смужки паперу різної довжини і орієнтовної ширини 5 мм, а також густий клей ПВА. Можна використати новорічний серпантин, або нарізати смужки з паперу. Для основи – тла – знадобляться цупкий папір або картон (краще кольоровий). З інструментів необхідні будуть ножиці (для виставочних робіт може знадобитися і пінцет). Молодшим школярам для намотування смужок краще використовувати зубочистку або виписаний стержень кулькової ручки, ніж шило (так безпечніше).

Техніка паперокручення проста – смужку паперу намотуємо на зубочистку, знімаємо моточок і даємо йому розкрутитися до потрібних нам розмірів. Кінець смужки кріпимо клеєм ПВА до розкрученого моточка (рола). Пальцями надаємо ролу необхідної нам форми.

Найпоширеніші елементи квілінгу:

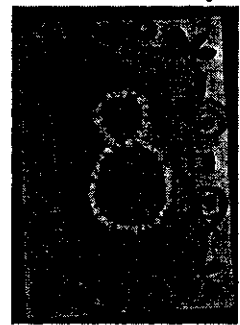

Рол Крапелька Серце Листочок Око Спіралі

Із подібних конструктивних елементів створюємо різноманітні форми квітів з прямими та фігурними

стебельцями. Перш ніж приклеювати створені форми до основи – тла, потрібно їх скомпонувати. Десь щось перемістити, доповнити або, навпаки, зняти зайве, щоб не нагромаджувати (має діяти на повну силу дитяча фантазія). І тільки після того, як усі варіанти розглянуто і вибрано найкращий, приклеїти до основи спочатку основні елементи, потім – допоміжні. Клей потрібно намазувати на торцях тоненьким шаром (бажано, щоб клей був густим).

Орієнтовні вітальні листівки до свята 8-го березня.

Виконуючи творчі роботи, не слід забувати про правила безпеки і культури праці:

- а) працюючи з ножицями, пальці рук треба розміщувати з боку лінії різання;
- б) передавати ножиці потрібно в закритому стані кільцями вперед;
- в) під час роботи з клеєм використовувати для витирання рук серветку;
- г) щоб не бруднити клеєм стіл, слід працювати на підкладному картоні або клейонці.

(Орієнтовні квіткові композиції в техніці квілінгу подано на 4-й сторінці обкладинки).